

(Publisert i tidsskriftet Historie nr.4 (desember) 2005, s.6-7)

2005 – det store jubiléumsåret

Av Odd Gunnar Skagestad

*Se mot nord. Ofiere
Det er langt dette landet.
Det meste er nord.*

(Rolf Jacobsen – diktet ”Nord”)

Leseren skal være unnskyldt om han eller hun begynner å gå lei av all omtalen av hundreårsmarkeringen av unionsoppløsningen med Sverige. Enten man snakker om ”jubiléum” eller ”markering” har vi nå siden årsskiftet 2004-2005 gått og vasset så ettertrykkelig i hundreårsbølgen at noen hver har risikert å få 1905-syndromet på hjernen. Og da orker vi ikke engang å mase mer om hvor det ble av alle de hundretalls millionene som statens offisielle festkomité har rukket å svi av for at hundreårs-jippo’et skulle få en politisk korrekt ramme og retning ...

Men jubiléer, åremålsfeiringer og –markeringer er altså blitt en av samfunnets heftigste vekstnæringer, og når våre kjæreste nasjonale skrømt skal hentes frem fra skapet må det for all del ikke spares på noe. I så måte er det intet som slår myten om vår ”frigjøring fra svenske-åket”.

Men året 2005 har hatt mye mer å by på. År 2005 er selve jubiléumsåret, for ikke å si *jubelåret* – og da tenker vi slett ikke på at det i år er 100 år siden Albert Einstein formulerte sin relativitetsteori (selv om den ikke er helt uten relevans i foreliggende sammenheng).

Vi tenker heller ikke først og fremst på at det i år er 10 år siden Europa-domstolen avsa *Bosman-dommen*, og dermed slo en bresje i det stavnsbånd-regime som hadde rådet grunnen på det idrettslige arbeidsmarked, - en reform som merktes helt inn i utenforlandet Norge. Ett av de mange eksempler på *globaliseringens* velsignelser, men når det gjelder jubiléumsfeiringer har vi nok av hjemlige begivenheter å varte opp med. Ikke minst har det vært høysesong for nasjonale jubiléer innen kommunikasjons- og samferdselssektoren:

Som en opptakt kunne vi i 2004 feire jernbanens 150 år her til lands, og i år noterer vi at både telegrafene og det første norske frimerke har 150-års jubiléum. For ikke å snakke om at det er 125 år siden telefonen kom til Norge, og 80 år siden man kom igang med radiokringkasting (...mens det bare er skarve 45 år siden NRK innledet fjernsynsepoken med regulære daglige sendinger). Ruvende milepæler over epokegjørende hendelser som vel fortjener å minnes!

Og året 2005 har hatt flere godbiter på lager: Om vi aldri så gjerne skulle ha ønsket å klare oss uten 65-årsminnet for 9. april, så fikk vi til gjengjeld desto større grunn til å feire 60-årsdagen for frigjøringen 8. mai.

Bokormer har selvsagt merket seg at det er 300 år siden bibliotekpionéren Carl Deichman ble født.

Som om ikke dét var nok, har Kirkens Bymisjon nettopp fylt 150 år, mens Norsk Geologisk Forening runder de 100. Likeledes Norsk Hydro – selve virkeliggjørelsen av den industrielle tidsalder på norsk grunn – som like godt feiret seg selv med en gratiskonsert for 120 tusen publikummere i Frognerparken i Oslo!

Blant mindre påaktede jubiléer bør det heller ikke stikkes under stol at det i år er 150 år siden Vestfold-bonden og meierigründeren Anders Larsen Bakke lyktes å fremstille den første *Jarlsbergosten*, - et produkt som i våre dager er blitt et veritabelt nasjonal-ikon og selve flaggskipet i norsk landbrukseksport. Når det derimot gjelder *import* av landbruksprodukter, kan vi notere at det nå er gått 100 år siden Norge begynte å innføre bananer (og siden dengang har vi visstnok rukket å passere tyskerne som verdens mest bananspisende nasjon).

Ikke uventet er det blitt markert med brask og bram at Datatilsynet har rukket å oppnå den ærverdige alder av 25 år – en begivenhet som har fått tilsynsdirektør Apenes til å utgi en jubiléumbok hvor han selv karakteriseres av en idéhistoriker som ”museumsvokter”.

Men den viktigste og mest bemerkelsesverdige merkedagen av dem alle fant sted 1. august, da det var 20 år siden lukkeloven ble opphevet. Idag kan det virke helt utenkelig at butikkene skulle tvinges til å stenge kl. 17, men slik var det. Alle som handler i butikkene etter klokken 17 er derfor – enten de vet det eller ei – med på å feire denne skjellsettende lovendringen ...

Her har det såvisst ikke skortet på anledninger til utagerende åremålsfeiringer!

Og fikk vi med oss at også *polarnasjonen Norge* kan notere en hel serie med milepæler som er passert i årets løp? Det skader saktens ikke med en rask gjentakelse, men hvem tok seg bryet med å markere at det i år er 75 år siden *Jan Mayen* ble annektert – som en *del av Kongeriket Norge* – ved Lov nr.2 av 27. februar 1930? Samt at det likeledes er 75 år siden *Bouvetøya* ble annektert – som et såkalt ”biland” – ved Lov nr.3 av 27. februar 1930? Dette blir likevel bare peanuts sammenlignet med vår viktigste polarprovins – *Svalbard* – som i år har hatt to åremål å feire når det gjelder territoriets tilknytning til Fedrelandet:

Svalbard ble norsk land for 85 år siden – ved inngåelsen 9. februar 1920 av Svalbardtraktaten, som fastslo Norges *fulle og uinnskrenkede høihetsrett* (det vil si suverenitet) over øygruppen. Det skulle deretter gå ytterligere 5 år før Norge faktisk overtok Svalbard. Dette skjedde sommeren for 80 år siden som et drama i to akter: Først ved Stortingets vedtak 17. juli 1925 av Svalbardloven, som fastslo at øygruppen er en *del av Kongeriket Norge*, dernest ved en offisiell flaggheisings-seremoni i Longyearbyen 14. august samme år. Dermed var en ny provins til landet lagt, og Rikets areal utvidet med 20 prosent. Og resten er historie.

En historie som i den norske mediavirkeligheten i det store jubiléumsåret 2005 øyensynlig kun hører hjemme i Glemmeboken. Vel, det stemmer ikke *helt*. I Svalbardposten kunne man 12. august 2005 på side 5 lese en liten notis med overskrift ”*Svalbard 80 år*” og følgende nøkternt informative ordlyd: ”*Søndag er det 80 år siden Norge fikk suverenitet over Svalbard. Det markeres ved en utvidet gudstjeneste i Svalbard Kirke, der assisterende sysselmann Rune B. Hansen blant annet skal fortelle om Svalbardtraktaten. – Fordi det blir stor feiring i Longyearbyen neste år, besluttet vi å ikke gjøre mer ut av denne dagen, opplyser Hansen. Etter gudstjenesten søndag blir det en tilstelning i kirken*”.

Besynnerlig? At media ikke fortaper seg i polarhistorisk nostalgi og ishavsromatikk er i og for seg greit nok. Men vi lever i en tid hvor de såkalte ”nordområdene” står i fokus for den offentlige debatt som aldri før – ikke minst i politikernes profilering av merkesaker foran det nylig avholdte Stortingsvalg. Og i den debatten kan neppe historieløshet anses å gi et betryggende solid grunnlag for egne meninger.